

Якщо в кримінальному процесі уже діє принцип презумпції невинуватості обвинувачуваного, то логічно, виходячи з принципу рівності сторін відносно інших учасників процесу, як і щодо будь-яких людей в цілому, запровадити принцип презумпції добропорядності. Даний принцип має стати важливим механізмом стримувань проти реанімації командно-адміністративної системи та спроб запровадити принцип правоти того, у кого більше прав.

Стаття 15 новітнього Закону України від 17 лютого 2022 року № 2073-ІХ «Про адміністративну процедуру», здійснюючи важливий крок на зміцнення гарантій захисту прав і свобод людини, закріплює презумпцію правомірності дій та вимог особи в якості принципу адміністративної процедури, визначаючи наступне: «Дії та вимоги особи є правомірними, доки інше не буде доведено під час розгляду та/або вирішення справи. Сумніви щодо правомірності дій та вимог особи, що виникають внаслідок неоднозначного (множинного) трактування норми права, повинні тлумачитися адміністративним органом на користь їх правомірності». Разом з тим, принцип презумпції правомірності дій учасника процесу, в контексті гарантій захисту честі людини є лише частиною більш широкої доктринальної ідеї правової держави – принципу добропорядності людини.

Принцип презумпції добропорядності людини має бути закріплений на конституційному рівні, де зокрема має бути визначено: «Кожна людина має честь і гідність, вважається добропорядною, доки інше не визначено в законній силі судовому рішенні; поширювана про людину інформація, що її порочить, вважається недостовірною, якщо інше не встановлено в передбаченому законом порядку; доказування достовірності такої інформації покладається на того, хто її поширив; поширювач інформації відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану людині, якщо не доведе достовірність поширюваної інформації».

На основі цього доктринального положення презумпція добропорядності потребує розвитку в галузевому законодавстві.

1. Тертышник В. От презумпции невиновности до презумпции добропорядности (проблемы концептуальной модели совершенствования правосудия). *Школы и направления уголовно-процессуальной науки*. Санкт-Петербург, 2005. С. 147-152.

2. Тертышник В. М. Права і свободи людини. Київ: Алерта, 2022. 432 с.

Дмитро Припутень
народний депутат України,
професор кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ (м. Дніпро),
доктор юридичних наук, професор

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Захист суверенітету України та її державних кордонів, відбиття військової агресії, відновлення територіальної цілісності, возз'єднання тимчасово окупованих та непідконтрольних територій, відновлення миру є для нашої держави важливими пріоритетами. Виконання цих завдань напряму залежить від ефективного функціонування системи національної безпеки, зумовлює потребу у створенні якісно нової моделі державної політики національної безпеки, реформуванні і удосконаленні системи управління в цій сфері. Дослідження проблем адміністративно-правового забезпечення національної безпеки має не тільки велике теоретичне, але і важливе практичне значення.

Проблеми національної безпеки та її адміністративно-правового забезпечення привертала увагу багатьох вчених, серед яких можна виділити праці таких, як О. Бандурка, М. Віхляєв, І. Голосніченко, С. Кузніченко, В. Ліпкана, Т. Мінки, А. Стародубцева, Х. Ярмакі та ін. Водночас, в умовах військової агресії та глобальних викликів стає актуальним питання дослідження проблем адміністративно-правового забезпечення національної безпеки.

Національна безпека є своєрідним синтезом інтересів і потреб усіх соціальних суб'єктів [1, с. 240–244; 2]. Поряд з цим сучасне безпекове середовище характеризується високим ступенем

мінливості й непередбачуваності. Драматичні події, що відбуваються нині у світі, насамперед війна, розв'язана Російською Федерацією – державою, що володіє ядерною зброєю та досі є постійним членом Ради Безпеки ООН, проти України, яка свого часу відмовилася від ядерної зброї в обмін на міжнародні безпекові гарантії, випробовують на міцність і життєздатність наявні механізми забезпечення миру та безпеки, перевіряють на практиці ефективність міжнародних організацій та альянсів, активізують пошуки нових механізмів забезпечення глобальної, регіональної та національної безпеки. Невизначеність ситуації суттєво ускладнює формування державами політики у сфері національної безпеки, потребує диверсифікації заходів, посилення традиційних безпекових механізмів заходами у сфері побудови національної стійкості [3]. Наведене вище актуалізує питання створення ефективного державного механізму забезпечення національної безпеки в Україні.

Програмні документи, такі як Стратегія національної безпеки та Стратегія воєнної безпеки України адаптуються до змін, що відбуваються, збалансовуючи всі види безпеки та змінюючи пріоритетність реалізації конкретних завдань регулятивного, організаційного, комунікативного, ідеологічного, функціонального характеру. Основними завданнями виступають досягнення нової якості стабільного розвитку, навіть за наявного збройного конфлікту та з урахуванням усіх існуючих або потенційних загроз [4]. Поряд з цим, основою подальшого розвитку безпекового середовища є потреба в переорієнтації всієї системи органів публічної адміністрації, суб'єктів адміністративно-правового забезпечення національної безпеки на безумовне дотримання принципів верховенства права, рівності всіх перед законом та прозорості влади. Адже недотримання цих засад сприяє існуванню фактів порушення і недотримання прав людини збільшенню корупції, порушень у сфері гуманітарної допомоги.

Досягнення цієї мети потребує рішучого очищення влади від корупціонерів, агентури іноземних держав та непрофесіоналів; докорінної реорганізації державного апарату: реформування інституту державної служби, створення дієздатних органів управління державою, формування висококваліфікованого, патріотично налаштованого корпусу державних службовців, відповідного реформування системи підготовки і перепідготовки кадрів, упровадження сучасних етичних норм поведінки державних службовців, військовослужбовців, співробітників правоохоронних органів, формування нової культури безпеки; виваженої децентралізації функцій держави та бюджетних ресурсів, зміцнення фінансових можливостей органів місцевого самоврядування; зосередження діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, прокуратури і судів на завданнях ефективного захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, національної безпеки України; забезпечення відкритості та прозорості функціонування державних органів, зокрема, шляхом упровадження технологій електронного урядування [2].

Адміністративно-правове забезпечення національної безпеки напряму залежить від пріоритетів політики національної безпеки якою є стратегія національної безпеки України, яка реформує інститути сектору безпеки - українську армію, інші військові організації та правоохоронні органи для забезпечення готовності виконувати місії національної оборони. У контексті, що розглядається, реалізація цієї стратегічної роботи здійснюється у таких сферах: підтримка збройних сил України та інших військових організацій з високими бойовими можливостями, бойовою та мобілізаційною готовністю, наближення складу, системи управління, навчання, рівня оснащення до стандартів НАТО; забезпечення бюджетними коштами для сектору безпеки як цілісної системи в межах достатніх можливостей для реформування та розвитку сектору національної безпеки та оборони; визначення оптимальної структури та персоналу агентств сектору безпеки на основі нагальних потреб національної безпеки [5, с. 10].

Фундаментальними національними інтересами України є: державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України; сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення; інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами [6, с. 52-53]. Тому, ефективність адміністративно-правового забезпечення національної безпеки напряму залежить від визначення характеристик безпекового середовища та визначення основних джерел загроз національної безпеки. Від того, яким чином буде визначено та охарактеризовано загрози національній безпеці, буде залежати подальший розвиток адміністративно-правового забезпечення цієї сфери, способи реагування, протидії та упередження цих загроз.

Таким чином, сьогодні інститути громадянського суспільства відіграють важливу роль у захисті державності та національних інтересів нашої країни. а іноді вони беруть на себе й виконання

деяких окремих функцій влади, отримуючи при цьому іноді навіть більший рівень довіри у населення. Тому, одним із шляхів удосконалення сучасного стану адміністративно-правового забезпечення національної безпеки має стати створення багаторівневої та багатофункціональної системи взаємодії між державою та інститутами громадянського суспільства в усуненні та нейтралізації загроз національній безпеці. Що в свою чергу потребує внесення змін та доповнень до відповідного законодавства. Важливим кроком підвищення ефективності адміністративно-правового забезпечення у сфері національної безпеки України має стати перегляд деяких стратегічних цілей державної політики у цій сфері з врахуванням військової агресії (загрози безпеки та захищеності об'єктів критичної інфраструктури, здатність ефективно реагувати на неконтрольоване масове переміщення людей тощо), подальша розбудова системи національної незламності та стійкості (тут важливого значення мають такі напрямки, як забезпечення на державному рівні безперервності урядування та спроможності повноцінного функціонування системи органів публічної адміністрації, їх організаційна стійкість), підвищення рівня координації та взаємодії, у тому числі і інформаційної, між усіма суб'єктами сектору безпеки та оборони, підтримка тих реформ, які довели свою ефективність, створення системи адаптованого адміністрування (гнучкого менеджменту), здатної швидко та ефективно реагувати на кризові ситуації.

1. Смолянук В. Ф. Національні інтереси України: еволюція в політичному часі. *Інститут президентства України в системі державної влади України: матеріали наукової конференції*. К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. С. 240–244.

2. Медвідь Ф., Чорна М. Безпекова політика України в умовах зовнішньої агресії: нормативно-правове забезпечення. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/medvid_bezpekova.pdf

3. Резнікова О.О. Стратегічний аналіз безпекового середовища. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/strategichnyy-analiz-bepekovo-ho-seredovyshcha-ukrayiny>

4. Кормич Л.І. Гарантії національної безпеки в європейському контексті. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle>

5. Мурашко А.М. Реалізація державної політики у сферах національної безпеки і оборони на регіональному рівні. Автореф. дис. канд. наук з держ. упр., Чернігів, 2012. с. 21.

6. Мосейко А.Г. Публічне адміністрування у сфері національної безпеки України: дис. канд. юрид. наук, Запоріжжя, 2019. С. 220

Олексій Ющик

головний науковий співробітник

Інституту держави і права імені

В. М. Корецького НАН України (м. Київ),

доктор юридичних наук, професор

ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА: ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

Юридичне закріплення статусу України в якості *демократичної держави* обумовило потребу в *теоретичному визначенні* необхідних ознак демократичної держави та у формулюванні її наукового поняття. А останнє в якості обов'язкової методологічної передумови потребує визначення понять «держави» і «демократія» в їх відповідному взаємозв'язку.

З'ясування вказаних понять з точки зору поняття «демократична держава» означає, що дані поняття розглядаються як *нерівнозначні*. Поняття «демократія» фігурує як *визначальне*, а поняття «держави» як *таке, що визначається* в залежності від цього визначального поняття. З іншого боку, ознаки останнього, своєю чергою, *специфікуються* залежно від того, *що саме* визначається цим поняттям в якості «демократичного» (демократичний суспільний устрій, демократична політика, демократична держава, демократичний стиль керівництва, поняття демократичного централізму тощо).

Отже, при формуванні поняття демократичної держави першим належить визначити загальне поняття *демократії*, а далі специфікувати це поняття стосовно поняття держави.

Етимологічне визначення демократії, вказує Дж. Сарторі, полягає в тому, що демократія – це врядування або влада народу [1, с.25]. Разом із тим, зазначає він, теорія демократії, що складається лише з уявлення про владу народу, адекватна тільки тією мірою, якою вона бореться з владою самодержця. Коли цього суперника подолано, до народу автоматично переходить лише номінальне